

ОРГАНІЗАТОР ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ О.Ф. ЯВОНЕНКО

Новітню історію вищої освіти Чернігівщини неможливо уявити без Олександра Федотовича Явоненка – ректора Чернігівського державного педагогічного інституту (з 1998 р. педагогічного університету) імені Т.Г. Шевченка (1982 – 2005 рр.), член-кореспондента АПН України, доктора біологічних наук, професора. Його організаторський талант, людяність, досвід і наукова спадщина є актуальними та важливими в сучасній системі підготовки майбутніх учителів. У статті розглянуто деякі питання організації навчально-виховного процесу у Чернігівському державному педагогічному інституті (університеті) за часів управління О.Ф. Явоненком.

Ключові слова: *учитель, управління, навчально-виховний процес, педагогічний досвід.*

Постановка проблеми. Багаторічний досвід управління педагогічним вищим навчальним закладом О. Ф. Явоненка може сприяти вирішенню багатьох існуючих проблем. У дослідженні розглянемо деякі напрямки, методи та форми підготовки майбутніх учителів, які використовувалися в Чернігівському державному педагогічному інституті, а пізніше університеті імені Т.Г. Шевченка у період, коли ректором був О. Ф. Явоненко.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання удосконалення навчально-виховного процесу та якості підготовки фахівців у вищих навчальних закладах у сучасних умовах досліджували А. М. Алексюк, В. П. Андрющенко, Я. Я. Болюбаш, С. У. Гончаренко, В. К. Майборода, М. І. Шкіль, О. Ф. Явоненко та інші. У науковому доробку О. Ф. Явоненка міститься аналіз проблем управління сучасним вищим навчальним закладом. Але педагогічна спадщина вченого ще не досліджена і потребує глибокого вивчення та аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження

Розпочавши роботу у Чернігівському державному педагогічному інституті імені Т.Г. Шевченка на посаді ректора, О. Ф. Явоненко поставив перед усім колективом навчального закладу чіткі та конкретні завдання: подолати існуючі проблеми та відродити славу одного з кращих педагогічних інститутів України. З метою вирішення цих завдань було здійснено організаційні заходи, зокрема, видано наказ, який затверджував графік роботи та проведення відповідних заходів структурними підрозділами навчального закладу [1].

Головними критеріями, за якими О. Ф. Явоненко здійснював підбір кадрів були: компетентність, дисциплінованість, організаторські здібності, вміння аналізувати ситуацію та бачити шляхи її вирішення, працездатність, вимогливість до себе та підлеглих, порядність, людяність, конкретність, творчий підхід до поставленого завдання, висока якість виконавчої дисципліни на всіх рівнях. Ці риси були притаманні й самому О. Ф. Явоненку. Цим критеріям мали відповідати проректори, декани, завідувачі кафедрами та керівники всіх структурних підрозділів, професорсько-викладацький склад, який на початку 80-х років ХХ століття почав омолоджуватись. Не всі і не одразу сприйняли нові підходи до роботи молодого за віком, але вже досвідченого керівника інституту. Проведена організаційна та кадрова робота вже через два-три роки почала давати позитивні результати та зміни на краще.

На глибоке переконання О.Ф. Явоненка студент є головною дійовою особою у вищому навчальному закладі. В інституті повинно все бути підпорядковано, як часто любив говорити Олександр Федотович, "його величності студенту" [3]. Професорсько-викладацький склад, всі служби та підрозділи навчального закладу повинні були працювати над досягненням загальної мети – якісної підготовки майбутнього вчителя і створювати для цього необхідні умови. Це було кредо ректора.

Важливого значення в процесі підготовки студентів О. Ф. Явоненко надавав виховній роботі. Вона повинна бути організована не як самоціль, а як важливий інструмент практичної підготовки майбутніх учителів до педагогічної роботи з дітьми. Зокрема, одним зі шляхів вирішення цього завдання був факультет громадських професій. Під час навчального процесу студенти різних спеціальностей оволодівали знаннями та практичними навичками у 18 школах.

Крім того, студенти активно залучались до участі в колективах художньої самодіяльності та спортивних секціях. Саме в цей час в інституті було омолоджено і професійно зміцнено кадровий склад кафедри музики. Відповідно до наказу ректора, починаючи з 1982 року всі студенти-першокурсники проходили музичне прослуховування та залучалися до діяльності творчих колективів інституту. Саме в середині 80-х років було створено ансамбль "Джерела", який через три роки отримав звання самодіяльного народного колективу, а його керівники В. М. Малинівська та О. Г. Сіренко отримали

звання заслуженого працівника культури України; було відроджено популярний ансамбль "Пролісок", створено духовий оркестр, академічний хор викладачів і співробітників, вокально-інструментальний та хореографічний ансамблі. Саме в цей час було відроджено студентський оркестр народних інструментів під керівництвом заслуженого працівника культури України П. Г. Зуба, академічний хор студентів інституту під керівництвом О. І. Коваленка. Також на всіх шести факультетах було створено власні музичні колективи, серед яких особливо виділявся чоловічий вокальний ансамбль "Сівери". Всі вище згадані колективи брали участь у всесоюзних, республіканських та обласних конкурсах та переглядах художньої самодіяльності, ставали їх лауреатами. Неодноразово вони брали участь у днях Чернігівського педагогічного інституту в районах Чернігівської області під час проведення профорієнтаційної роботи пов'язаної з набором абітурієнтів для вступу до інституту.

За сприяння О. Ф. Явоненка були створені команди "Буревісник" з футболу, жіночого баскетболу та гандболу, чоловічого волейболу, які успішно захищали честь навчального закладу на всесоюзних, республіканських та обласних змаганнях.

Отримані практичні навички допомагали майбутнім учителям удосконалювати теоретичні знання, отримані під час навчального процесу, професійну підготовку, зміцнювати здоров'я та набувати життєвий досвід.

У період роботи О. Ф. Явоненка на посаді ректора інституту та університету проводилась системна робота в усіх напрямках, яка дала свій позитивний результат. Навчальний заклад знову став одним із провідних в Україні. Було закладено міцну базу для отримання в 2010 році статусу національного. Перш за все мова йде про кадровий потенціал, золотий фонд навчального закладу. Сам Олександр Федотович за багаторічну сумлінну працю, професійне управління був відзначений органами влади, науковими установами та громадськими організаціями численними нагородами: орденом Трудового Червоного Прапора (1978), "За заслуги" III ст. (10.1999), медалями А.С. Макаренка (1981), "Ветеран праці" (1986), Заслужений працівник народної освіти України (1991), "За заслуги в освіті" (МКА, 1999), Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2003), член-кореспондент АПН України (1994), Відмінник освіти України (1999), член президії науково-методичної ради з хімії Міністерства освіти СРСР (1986-91), член президії Українського біохімічного товариства (з 1992), Академік Міжнародної кадрової академії (МКА, 1999).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Педагогічна та наукова спадщина доктора біологічних наук, професора ректора О. Ф. Явоненка потребує окремих досліджень. Педагогічний та організаторський досвід, мудрість та людяність Олександра Федотовича стануть в нагоді сучасним керівникам вищих педагогічних закладів, викладачам і майбутнім учителям.

Використані джерела

1. Проніков О.К. Вчитель – вчителів // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка // Випуск № 72. Серія: Педагогічні науки. – Чернігів. – 2009. – № 72. – С. 32 – 37.
2. Проніков О.К. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури у вищих педагогічних навчальних закладах України (друга половина XX – початок XXI ст.): монографія / О.К. Проніков. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2012. – 275 с.
3. Протокол засідань вченої ради інституту 1994 р. Т.1-3. 30.08 -30.11 1994. Протокол № 1, арк. 21.

Pronikov O.

HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION ORGANIZER O. YAVONENKO

Recent history of higher education in Chernihiv region can be hardly imagined without Oleksandr Yavonenko, rector of T. G. Shevchenko Chernihiv State Pedagogical Institute (since 1998, Pedagogical University) (years 1982 – 2005), corresponding member of the Academy of Pedagogical Science of Ukraine, Doctor of Biological Sciences, professor. His organizational skills, humanity, experience and scientific heritage are timely and important for the modern system of preparation of teachers-to-be. Several problems of educational process organization at T. G. Shevchenko Chernihiv State Pedagogical Institute (University) headed by O. Yavonenko are studied in the article.

Key words: *teacher, administration, educational process, pedagogical experience.*

Стаття надійшла до редакції 30.10.2014